

Jaarverslag 2017

Werkgroep Vrijwillige Weidevogelbescherming Randmeerkust

Flip Nijhoff

Juli 2017

www.weidevogelbeschermingrandmeerkust.nl

	Inhoud	Blz.
1	Inleiding	3
2	Werkgebied	3
3	Uitvoering 2017	4
4	Beschermingsactiviteiten	5
5	Genomen flankerende maatregelen	6
6	Het weer tijdens het broedseizoen 2017	7
7	Resultaten 2017	7
	7.1 Aantal gevonden legsels	7
	7.2 Legsels per periode	8
	7.3 Broedresultaat 2017	9
	7.4 Verliezen door predatie	9
	7.5 Verliezen door landbouwactiviteiten	9
8	Overzicht van de deelgebieden	10
9	Broedpaar- en gezinstelling	10
10	Communicatie en PR	11
11	Conclusies en vooruitblik 2018	12

1. Inleiding

Dit document bevat het jaarverslag 2017 van de Werkgroep Vrijwillige Weidevogelbescherming Randmeerkust. Het is het eerste jaarverslag van de Werkgroep, en sluit aan bij het begin 2017 verschenen Weidevogelplan Randmeerkust. Het geeft een overzicht van het broedseizoen 2017. We zien het jaarverslag als een goede methode om meer bekendheid te geven aan ons beschermingswerk.

In de eerste plaats richting onze opdrachtgever, de Natuur-en Milieucoöperatie Randmeerkust. Maar zeker ook voor de andere partijen die betrokken zijn bij het in stand houden en ontwikkelen van het Kerngebied Weidevogels langs de Randmeren.

(foto: Bennie v.d. Brink)

Voor zover mogelijk zullen cijfers worden vergeleken met die van 2015 en 2016. Vergelijking met voorgaande jaren heeft minder zin, omdat we toen nog in een aanloopfase van onze bescherming verkeerden.

2. Werkgebied

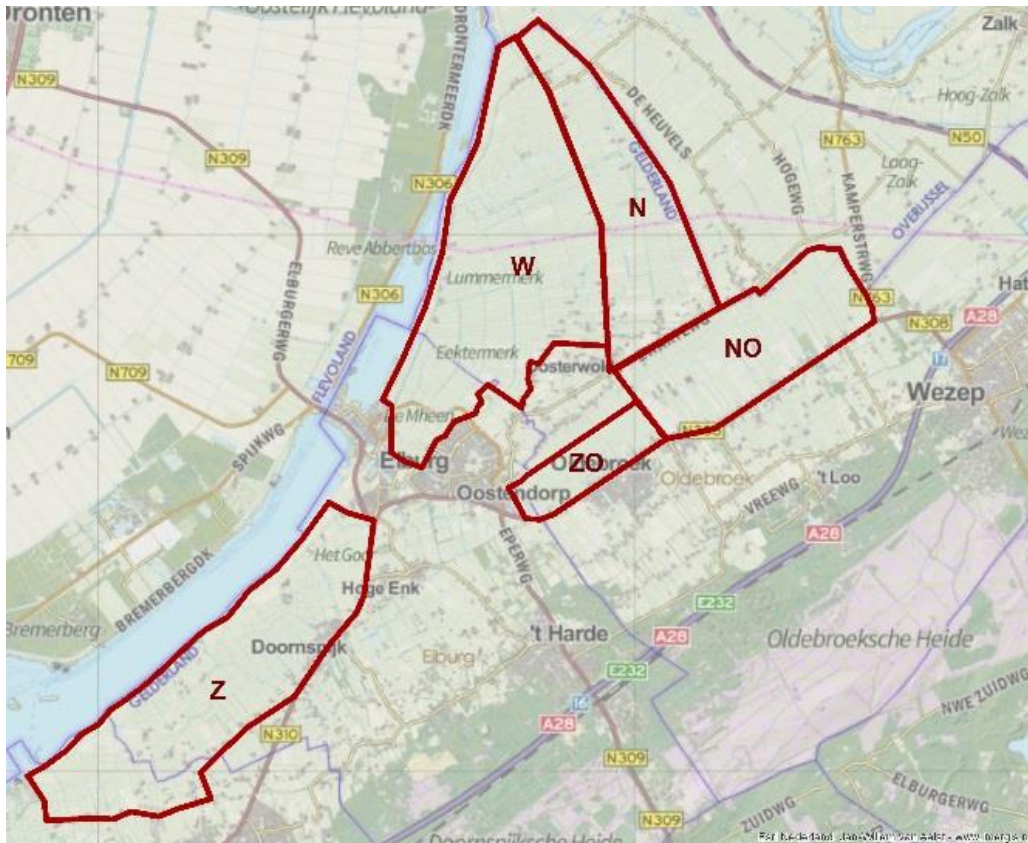
Het gebied van de Randmeerkust waar we onze weidevogelbescherming uitvoeren loopt van de Gelderse Gracht (tussen Oosterwolde en Noordeinde) tot aan camping Polsmaten bij Nunspeet. Aan de ene kant wordt het gebied begrensd door de Randmeren (Drontermeer en Veluwemeer) en aan de andere kant door de Zuiderzeestraatweg. Bruto omvang van het gebied is ongeveer 6.000 ha. In de praktijk is het gebied echter kleiner: bebouwing, campings en gebieden waar al tientallen jaren geen weidevogels worden gesignaleerd worden in mindering gebracht. Omvang van het gebied dat geschikt is om als Kerngebied voor Weidevogels te fungeren ziet er als volgt uit:

• Gebied Zuid (Nunspeet en Elburg tot Flevoweg)	1.400 ha
• Gebied West (Polder van Oosterwolde)	1.670 ha
• Gebied Noord (Noordeinde-Oosterwolde)	880 ha
• Gebied Oost (Polder Oldebroek tot grens Overijssel aan de Kamperstraatweg)	1.070 ha

Totaal **5.020 ha**

Daarnaast is de werkgroep actief in wat kleinere gebieden die buiten het kerngebied voor weidevogels vallen, zoals aan de Huisdijk, de Broekdijk en de Stadsweg (globaal tussen 't Harde en de Hoge Enk).

Onder de weidevogels rekent de werkgroep de klassieke vijf: Kievit, grutto, tureluur, wulp en scholekster. Overige soorten worden als "bijvangst" beschouwd. In ieder geval worden geen zwanen, ganzen, meerkoeten en eenden geregistreerd.

3. Uitvoering 2017

De Werkgroep Vrijwillige Weidevogelbescherming Randmeerkust doet haar werk door samen met boeren (waarvan de meesten zijn verenigd in de Natuur-en Milieu Coöperatie Randmeerkust) en loonwerkers de nesten van akker- en weidevogels voor of tijdens landbouw-werkzaamheden op te sporen, te markeren en te beschermen. Het gaat daarbij om landbouw-bewerkingen, zoals bemesten, slepen, rollen, beweiden, maaien, ploegen, eggen, inzaaien, onkruid bestrijden en aanaarden.

Door de nesten van weidevogels tijdig en goed te markeren, kunnen boeren en loonwerkers de locatie van de nesten duidelijk zien, zodat ze er tijdens hun werkzaamheden rekening mee kunnen houden. Dit doen ze door tijdens de bewerking om het nest heen te rijden, door de nesten af te dekken en/of de nesten zo

nodig te verplaatsen. Als de boer daar zelf geen tijd voor heeft kunnen ze de hulp inroepen van de vrijwilligers.

Behalve nesten opsporen en beschermen hebben de vrijwilligers ook de taak om de boeren steeds zo goed mogelijk op de hoogte te houden van de voortgang: hoeveel nesten van welke soort liggen er nog op welk perceel? Welke nesten zijn uit? En vooral: waar lopen er kuikens in het gras, in verband met voorgenomen maai-activiteiten. Het beschermen van aanwezige kuikens is een zeer belangrijk element in de beschermings-activiteiten. Hierbij kan getracht worden de kuikens vroegtijdig uit een perceel te “verjagen” via het plaatsen van stokken met linten/plastic zakken. Ook kan worden onderhandeld met de boer om, bij aanwezigheid van kuikens, het maaien nog met enkele weken uit te stellen. Hiervoor ontvangt de boer dan een extra vergoeding van de NMC Randmeerkust.

Doordat de werkgroep pas enkele jaren systematisch bezig is met het in kaart brengen van de legsels, kunnen nog geen conclusies getrokken worden over de lange-termijn ontwikkelingen. Landelijk is de weidevogelstand sinds begin jaren '90 gehalveerd. Die conclusie kan voor het Randmeer-gebied nog niet getrokken worden. De werkgroep gaat er echter van uit dat er in dit gebied wel degelijk sprake is geweest van een daling in de afgelopen 25 jaar.

Echter is die daling waarschijnlijk iets minder groot dan landelijk. De indruk bestaat dat het aantal Kieviten de laatste jaren redelijk stabiel is, terwijl de grutto een dalende tendens vertoont.

4. Beschermingsactiviteiten

In 2017 hebben de vrijwilligers gebruik gemaakt van de volgende zaken om nesten en kuikens te beschermen:

- Plaatsing van duidelijke stokken bij het nest (met witte punten)
- Aangeven van een ruim aantal vierkante meters rond een nest dat gespaard moet worden tijdens het maaien
- Op akkerland nesten in mandjes leggen en verplaatsen bij de diverse werkzaamheden
- Plaatsen en verwijderen van sleepslang-beschermers
- Actief informeren van loonwerkers over de situatie op de te bewerken percelen
- Beschikbaar stellen loonwerkers-app voor het kunnen bepalen van de locatie van nesten door boer of loonwerker
- Direct informeren van de lokale jager zodra overmatige predatie wordt geconstateerd
- Verjagen van kuikens uit grasland dat gemaaid gaat worden

- Overleggen met de boer (direct of via de veld coördinator van de NMC Randmeerkust) over last-minute uitstel van het maaien
- Weren van verstorende effecten uit de weilanden en akkers; b.v. mensen met honden, spelende jeugd, mensen met modelvliegtuigen/drones/metaaldetectoren

5. Genomen flankerende maatregelen

Naast de directe beschermende maatregelen, zijn er in de aanloop naar het seizoen 2017 ook een aantal flankerende maatregelen genomen, om er voor te zorgen dat het gebied waar de weidevogels vermoedelijk hun nesten gaan maken, zo aantrekkelijk mogelijk wordt. Zo is o.a. in de afgelopen winter het volgende gerealiseerd:

- Kappen van solitaire bomen en struiken in de open polders, die als uitkijkpost voor roofvogels zouden kunnen dienen. Deze winter zijn er 15 bomen verdwenen in de Polder van Oosterwolde, waardoor het karakter meer open is geworden, en daardoor aantrekkelijker voor Weidevogels.
- Plaatsen van 4 vossenvallen om de predatiedruk van de vos beheersbaar te houden (in overleg met NMC Randmeerkust en de betreffende WBE's).
- Overleg met gemeenten om voor verstorende activiteiten binnen het Kerngebied voor Weidevogels geen vergunningen meer af te geven, zoals vliegen met paramotoren, realisatie zweefvliegveld, aanleg nieuwe wandelpaden dwars door de weilanden, etc.
- Advies aan boeren om hun land aantrekkelijker te maken voor weidevogels, zoals aanleg plasdras, bemesten met ruige stalmest en zorgen voor aanwezigheid van nestmateriaal in het weiland (stro, verdroogde vegetatie van slootkanten)
- Plaatsen van vlonders over te diepe sloten tussen een aantal maispercelen en aangrenzend weiland, om de jonge kuikens de gelegenheid te geven snel naar voedselrijk en beschut grasland te verhuizen.

6. Het weer tijdens het broedseizoen 2017

De start van het seizoen in maart was zeer goed: aangename temperaturen zorgden er voor dat de eerste legsels in ons gebied een week eerder dan normaal werden gevonden. Helaas was de tweede helft van april erg koud, precies op het moment dat de eerste kuikens in het veld rondliepen. Veel kuikens zijn in die periode door de kou gesneuveld.

Ook de tweede en derde week van juni waren niet gunstig voor de kuikens: door de aanhoudende droogte waren er minder insecten in het veld, zodat het voor de jonge vogels lastig werd om hun dagelijkse rantsoen binnen te krijgen.

Januari 2017: Koud, zonnig en aan de droge kant

Februari 2017: Zacht en somber

Maart 2017: Zeer zacht, zeer zonnig en droog

April 2017: Vrij koud, droog en vrij zonnig.

Mei 2017: Extreem warm, zonnig en zeer droog.

Juni 2017: Zeer warm, zonnig en normale neerslag

7. Resultaten 2017

7.1 Aantal gevonden legsels

In 2017 werden er ruim 1.300 legsels gevonden. Dat is een stijging van ruim 15% ten opzichte van 2016. Deze stijging komt deels door herhalingslegsels van verloren gegane legsels van de Kievit, maar onze indruk is wel dat de Kievit-stand dit jaar beslist niet is afgenomen. Wel teleurstellend was het aantal gevonden grutto-legsels: 25% minder. Scholekster en tureluur boekten goede resultaten.

	2015	2016	2017
Kievit	738	969	1.145
Grutto	80	101	75
Scholekster	41	39	59
Tureluur	26	20	37
Wulp	7	3	5
Totaal	892	1.132	1.321

Op 10 maart 2017 werd het eerste Kievitseizoen in ons gebied gevonden. Albert Boschman vond het ei in een perceel aan de Broekdijk in Elburg. Dit was uitzonderlijk vroeg: slechts 1 dag na de vondst van het eerste ei van Nederland. Enkele dagen later werden ook de eerste eieren in Nunspeet (Corné Kroneman) en Oldebroek (Gijs v.d. Brink) gevonden.

Schouwen eerste kievitseizoen door Burgemeester Elburg

7.2 Legsels per periode

Als we kijken in welke periode de legsels zijn gevonden, dan valt op dat vooral in de tweede helft van maart twee keer zoveel nesten zijn gevonden dan in 2016. Oorzaak: het mooie en warme weer in die periode. Daarnaast is te zien dat de meeste kieviten in 2017 rond eind mei wel klaar waren met opnieuw legsels te maken: nog maar 30, tegenover ruim 150 in 2016.

Ook is goed te zien dat het broedseizoen van de kievit gewoon een maand langer duurt dan die van tureluur en grutto; bij deze laatste 2 worden verreweg de meeste legsels gevonden tussen medio april en half mei.

Als we het aantal gevonden legsels onderverdelen naar periode waarin ze zijn gevonden, ontstaat het volgende beeld:

	Kievit	Grutto	Scholekster	Tureluur	Wulp	Totaal 2017	Totaal 2016
1 ^e helft mrt	8					8	1
2 ^e helft mrt	235					235	101
1 ^e helft apr	327	12	1	2	4	346	322
2 ^e helft apr	93	33	6	19	1	152	159
1 ^e helft mei	197	23	19	10		249	148
2 ^e helft mei	252	7	28	6		293	241
1 ^e helft jun	26		4			30	156
2 ^e helft jun	7		1			8	2

7.3 Broedresultaat 2017

Van alle gevonden legfels is 69% uitgekomen. Dat is lager dan afgelopen jaar, maar precies gelijk met het jaar 2015. Ook dit jaar was de belangrijkste oorzaak van het verlies: predatie.

	2015	2016	2017
• Uitgekomen legfels	69%	75%	69%
• Verlies door predatie	21%	12%	21%
• Verlies door bewerking	10%	13%	10%

Predatie baart zorgen; in het voorseizoen gaan heel veel nesten verloren. Aangenomen mag worden dat de predatie onder kuikens nog veel hoger ligt. Daar hebben we echter verder geen zicht op.

7.4 Verliezen door predatie

Predatie zorgt voor 21% verlies van legfels. Dat zijn er 280. Uitsplitsing van de oorzaken:

- 142 kraai/meeuw
- 48 nachtpredatie (vos, bunzing, marter, etc.)
- 58 predator onbekend
- 32 mens (eierstropers)

Predatie door kraai/meeuw is onaanvaardbaar hoog. Dit verschijnsel doet zich hoofdzakelijk voor in de tweede helft van maart en de eerste helft april. Later in het seizoen is het beperkter. Met als aantekening dat van 58 legfels niet bekend is welke predator verantwoordelijk is geweest.

Eveneens zorgwekkend zijn de ruim 30 legfels die door mensen zijn weggehaald. Waarschijnlijk ligt dit aantal nog behoorlijk hoger; we weten immers niet hoeveel nesten eierstropers weghalen die we zelf nog niet hebben gevonden. Daarnaast zal een deel van het aantal van 58 ook nog te wijten zijn aan de mens.

7.5 Verliezen door landbouwactiviteiten.

In 2017 zijn 110 nesten gesneuveld door landbouwactiviteiten. Meestal ligt de oorzaak in onvoldoende of niet tijdige communicatie tussen boer en vrijwilliger. Ook de tussenschakel van loonwerker is soms de reden dat nesten verloren gaan. Nadere details van de verlies-oorzaken:

- Beweiding 28
- Bemesten 25
- Zaaïen 22
- Maaïen 15
- Ploegen 12
- Rollen/slepen 8

8. Overzicht van de deelgebieden

Het totale gebied van het kerngebied voor weidevogels aan de Randmeerkust kan worden onderverdeeld naar 4 hoofdgebieden die goed van elkaar gescheiden zijn: Broeklanden, Polder van Oosterwolde, Doornspijk en het toekomstige gebied Nunspeet (vanaf 2018). Daarnaast beschermen we ook nog in het gebied rond Hoge Enk, dat buiten het kerngebied valt en waar de boeren dus geen subsidie kunnen aanvragen voor beheersactiviteiten. Per gebied zijn in 2017 de volgende aantallen legsels gevonden:

	Kievit	Grutto	Scholekster	Tureluur	Wulp	Totaal
• Oosterwolde	399	30	22	20	4	475
• Broeklanden	341	32	20	10		403
• Nunspeet	193	12	7	6	1	219
• Doornspijk	97	1	6	1		105
• Hoge Enk	115		4			119
						1.321

De Polder van Oosterwolde en de Broeklanden (Polder van Oldebroek) zijn veruit de gebieden waar veruit de meeste legsels worden gevonden. Opvallend is de goede score van Nunspeet: op basis van deze aantallen nog een keer een bevestiging dat dit gebied inderdaad per 2018 wordt opgenomen in het Kerngebied voor Weidevogels.

9. Broedpaar- en gezinstellingen

In 2017 is in opdracht van de NMC Randmeerkust voor het eerst een broedpaar- en gezinstelling voor grutto's georganiseerd. Doel van beide soorten tellingen is:

- In kaart brengen hoeveel broedparen van grutto's er in het gebied aanwezig zijn
- 4 weken later opnieuw een telling houden om te kijken hoeveel gruttopen met kuikens er nog in het gebied aanwezig zijn.

Vergelijking van de uitkomst van beide tellingen geeft dan een beeld welk percentage van de broedende vogels ook daadwerkelijk jonge vogels hebben voortgebracht (Bruto Territoriaal Succes).

De eerste telling (broedpaartelling) werd gehouden in de eerste week van mei (toen vrijwel alle aanwezige grutto's nog zaten te broeden). De tweede telling (gezinstelling) werd gedaan in de eerste week van juni, toen er vrijwel geen enkel paar nog bezig was met broeden. Dit waren de resultaten:

	<i>Aantal broedparen</i>	<i>Aantal gezinnen</i>	<i>BTS%</i>
	<i>Begin mei</i>	<i>begin juni</i>	
• Broeklanden	46	39	85%
• Doornspijk	16	3	19%
• Nunspeet	18	4	22%
• Polder van Oosterwolde	60	15	25%
	140	61	43%

Deze cijfers kunnen niet met voorgaande jaren worden vergeleken, omdat we deze tellingen tot en met 2016 nog niet hebben uitgevoerd.

10. Communicatie en PR

In 2017 hebben we getracht een ruime bekendheid te geven aan onze werkzaamheden. In totaal hebben we met verschillende onderwerpen zo'n 10 keer het lokale nieuws gehaald. Daarnaast hebben we ook een aantal partijen meegenomen op excursie in het veld, om ons werk en ons beleid 'live' onder de aandacht te brengen. Onze activiteiten in 2017:

- Promoten van onze website www.weidevogelbeschermingrandmeerkust.nl Dit leverde per jaar ruim 5.600 "bezoekers" aan de site op.
- Opzet en actief werken met een facebook-account om ons werk bij een brede publiek in beeld te brengen. Dit leverde in 5 maand tijd ca. 15.000 bezoekers op.
- Voor alle vrijwilligers is een kleding-set van jas en trui aangeschaft met herkenbare logo's.
- Publiciteit rond de benoeming van Gelders Weidevogelvrijwilliger van het jaar
- Aanbieding Weidevogelplan Randmeerkust aan de gemeenten Oldebroek, Elburg en Nunspeet

- Gesprekken met SBB (Staatsbosbeheer), het Waterschap de ecooloog van het Collectief Veluwe, de WBE's Elburg en Oosterwolde, Stichting Landschapsbeheer Gelderland en de Provincie Gelderland. Deze partners van ons hebben ook allemaal het Weidevogelplan in ontvangst genomen.
- Organisatie van een plas-dras excursie in ons gebied; met een stuk of 10 geïnteresseerden hebben we een 3-tal plasdras gebieden bezocht.
- Bezoek College van B&W Oldebroek aan ons gebied: presentatie gegeven van ons werk en een bezoek in het veld gebracht.
- Werkbezoek 2 beleidsambtenaren Natuur en Ruimtelijke ordening
- Werkbezoek adviseur natuur en landschap van de gemeente Elburg
- Rondleiding in het veld met LOE (Lokale Omroep Elburg)
- Presentatie gegeven tijdens bijeenkomst Vogelwacht Gelderland-Noord
- Werkbezoek van een vogelgids in opleiding uit Amersfoort
- Bezoeken en presentatie aan 2 groepen vrijwilligers uit het BAO-gebied (Arkemheen), met bijzondere aandacht voor registratie via GPS
- Deelname aan milieu-overleg Bad Hoophuizen (Nunspeet)
- Publiciteit rond het vinden van het eerste kievitseizoen in de gemeenten Elburg, Nunspeet en Oldebroek
- Aanbieding van 2 cursusdagen ten behoeve van de broedpaar- en gezinstellingen.

Daarnaast hebben we zelf nog bezoeken gebracht aan een bijeenkomst voor Weidevogelboeren in Zwartsluis, een bijeenkomst in het kader van Beheer op Maat in Velp en we hebben ons live laten voorlichten over het opsporen van nesten via een drone. Daarvoor zijn we op bezoek geweest bij onze collega's in het Eemland, bij Baarn.

11. Conclusies en vooruitblik 2018

Op zich hebben we in 2017 best een goed broedseizoen gehad. We hebben een stijging gezien van 200 geregistreerde legfels, en we zien flinke stijgingen bij zowel kievit, als scholekster en tureluur. Echter baart de grutto grote zorgen. Dit jaar maar liefst 25% minder legfels gevonden. Ook de conclusies van de broedpaar-en gezinstelling zien er niet goed uit. Bijna 60% van de grutto-nesten levert geen overlevende kuikens op.

Voor 2018 zullen we in ieder geval extra aandacht besteden aan:

- Voor alle stokken die we bij nesten gaan zetten die beschermd moeten worden tegen werkzaamheden gaan we standaard-stokken met witte punten plaatsen. Resultaten hiervan waren in 2017 positief. Dit moet de herkenbaarheid van de nesten voor de tractor-chauffeurs sterk verbeteren.
- Voor de meest kwetsbare gebieden: plaatsen van borden met waarschuwing dat men een broedgebied nadert. Uitvoering ligt bij de NMC Randmeerkust
- Betere procedure opstellen voor contact tussen vrijwilligers en boeren
- Betere procedure opstellen voor bijhouden boekhouding door de vrijwilligers, in het bijzonder voor degenen die zelf de GPS-coördinaten doorgeven

- Zoeken van nesten is een basis die elke vrijwilliger nu beheerst. Vanuit die basis: meer aandacht schenken aan bescherming van nesten en kuikens, o.a. door zelf (of via de veld coördinator) te overleggen met de boeren bij het maai-proces.
- Broedpaar-en gezinstelling uitbreiden tot: grutto, wulp en tureluur
- In samenwerking met de Stichting Landschapsbeheer Gelderland: opstellen van een predatieplan voor ons gebied
- Plan van aanpak realiseren om eierstropen tegen te gaan
- Doorgaan met kap-activiteiten om het open karakter van de belangrijkste weidevogelgebieden te verbeteren
- Uitbreiden van het aantal plas-dras gebieden (nog 1 of 2 nodig in Polder van Oosterwolde en 1 of 2 in de Broeklanden)
- Gezien de ervaringen in 2017: doorgaan met plaatsen van vlonders over sloten voor de meest urgente gevallen

(foto's: Bennie v.d. Brink)

